

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ ДНЗ

У статті розглядається проблема розвитку особистості і її прояву в творчій діяльності. Автори висвітлюють основні питання, які направлені на виявлення педагогічних умов повноцінного розвитку творчої особистості дошкільника завдяки створенню розвиваючого середовища в умовах дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: Творчий розвиток, творча активність, розвиваюче середовище.

Проблема творчого розвитку особистості і її прояву в творчій діяльності до цього дня залишається актуальною у вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній теорії і практиці. За останнє десятиліття в багатьох наукових джерелах опубліковано безліч цікавих матеріалів з проблеми розвитку творчої особистості. Вчені вивчають закономірності і особливості творчих процесів, намагаються виявити суть творчої діяльності і знайти ефективні способи її реалізації.

Мета нашої статті - виявлення педагогічних умов повноцінного розвитку творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ.

Першими зацікавилися проблемою творчого розвитку особистості ще стародавні філософи Арістотель, Платон, Шопенгауер, Ксенофонт, Сократ, Платон і ін. Далі теорію творчого розвитку особистості розробляли в своїх працях вітчизняні і зарубіжні учені Д.Б. Богоявленська,

З.А. Голубева, Н.В. Дружинін, Н.С. Лейтес, А.М. Матюшкін, Е.І. Яковлева, А. Маслоу, К. Роджерс і ін.

Питання творчого розвитку дитини на сучасному етапі продовжують залишатися актуальними і цікавими для дослідників. Різні аспекти творчого розвитку особистості висвітлені в роботах І.С. Виготського, Б.М. Теплова, В.В. Медушевського, О.С. Газмана і багатьох інших учених. Розвиток різних напрямів дитячої творчій діяльності представлені в дослідженнях Б.М. Йєменського, В.А. Льовіна, Н.А. Ветлугіної, Т.С. Комарової, Н.П. Сакуліної, Е.А. Флеріної.

А також дану проблему активно розробляють ведучі учені країн світової спільноти Ф. Баррон, Дж. Гилфорд, В.Дж. Гордон, Г. Лозанов, К. Роджерс, А. Ротенберг, К.В. Тейлор, Р. Торренс, В. Франки.

У зв'язку з цим об'єктивна ситуація сьогодення розглядає процес становлення творчої особистості як вирішальний чинник у випереджаючому розвитку покоління. З позицій даних вимог одним з найбільш актуальних пошуків всієї сучасної освіти виступає потреба у формуванні творчої особи на найраніших етапах її розвитку, а саме в дошкільному віці (Л.І. Божовіч, Л.А. Венгер, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, А.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін).

Аналіз психолого-педагогічної літератури (А.В. Запорожець, В.П. Зінченко, А.Н. Леонт'єв, А.М. Леушина, М.І. Люїна, А.А. Люблінська, Л.Ф. Обухова, Н.Н. Поддьяков, С.Л. Рубінштейн, А.П. Усова, Е.Г. Юдін і ін.) показує, що розвиток творчої особистості виражається в психологічних, педагогічних і біологічних характеристиках, в цілях чого проблема розвитку творчої особистості дошкільника розглядається в декількох аспектах: методологічному, біологічному, психологічному, педагогічному.

Методологічний аспект - вибір наукових підходів до виявлення суті даного процесу і характеру його здійснення в рамках дошкільної освітньої установи.

Біологічний аспект - аналіз анатомо-фізіологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку і розгляд специфічних особливостей їх морфофункціональної зрілості.

Психологічний аспект заснований на положенні про те, що пізнавальна і творча активність дошкільника виступає як передумова і результат його психофізичного розвитку.

Педагогічний аспект - необхідність раннього творчого розвитку дитини в ході його багатоаспектної взаємодії із зовнішнім наочним середовищем і людьми.

Якщо поглянути з боку психологів, таких як Ж.Ж. Піаже, Д.Б. Ельконін, Л.С. Виготський і ін., то вони давали свої визначення творчості, але всі вони були єдині в тому, що творчість є діяльність людини, яка створює щось якісне нове і оригінальне. Багато учених єдині у виділенні наступних компонентів творчій діяльності: пізнавальна мотивація як домінуючий мотив діяльності; можливості досягати оригінальних рішень; можливості прогнозувати і передбачати;

здібності до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, етичні і інтелектуальні оцінки, дослідницька творча активність, що виражається у виявленні нового, в постановці і вирішенні проблем.

Розвиток творчої особистості дитини розглядається нами як процес рішення індивідуально значущих, соціально детермінованих, творчих завдань, що все більш ускладнюються, в процесі чого дитина оволодіває необхідним комплексом якостей, пов'язаних з різними аспектами її життєдіяльності. Розвиток творчої особистості - це вдосконалення системи її творчих відносин до різних аспектів життєдіяльності. Реалізуючи свої відносини, що все більш і більш ускладнюються, особа об'єктивує себе в новій творчій якості.

Розвиток творчої особистості дошкільника - одне з пріоритетних завдань дошкільної освітньої установи. Отже, навчально-виховний процес повинен бути орієнтований на стимулювання творчості і формування творчої активності дитини, це можливо в результаті виконання певних умов.

Однією з таких умов є організація розвиваючого середовища, тобто сукупності просторів, відкритих для дії особи, для становлення особливої субкультури, в яких педагоги можуть відповідати на активність дітей власною активністю, розвиваючи, таким чином, творчу особу дошкільника. Розвиваюче середовище формується на основі середовища соціального і виступає як організований педагогічний простір, що заснований на взаємодоповнюючому діяльнісному спілкуванні всіх учасників виховного процесу і припускає смислові і міжособові відносини, пов'язані із створенням у виконуваний діяльності нових сторін творчого потенціалу особи і взаємозбагаченням кожного суб'єкта виховного процесу, включеного в активну, творчу, діяльнісну взаємодію.

Аналіз психолого-педагогічної практики і вивчення досвіду діяльності дошкільних освітніх установ показують, що для ефективного протікання процесу розвитку творчої особистості дошкільника необхідне відповідне керівництво з боку вихователя, готового цілеспрямовано і цілісно здійснювати дану діяльність, що можливо тільки при реалізації наступних педагогічних функцій:

інформаційна, така, що включає вміння користуватися мовною виразністю, точно і образно висловлювати матеріал, користуватися різними методами викладу, активізувати дітей в процесі творчої діяльності;

організаторська, така, що включає вміння планувати навчально-виховний процес, підбирати матеріал, методи, прийоми і засоби для змістовної творчої діяльності дошкільників;

діагностична, така, що включає вміння визначати особливості творчих здібностей дітей і враховувати це в організації творчої діяльності, здійснювати облік і контроль ефективності розвиваючої роботи в цілому, бачити зв'язки розвитку творчої особистості дитини з використанням різних методів творчої і пізнавальної діяльності.

В експериментальних групах ми використовували для діагностики творчих здібностей дошкільника методики розроблені В. Синельниковим, В.Кудрявцевою (для дітей 4-5 років).

Методика " Сонце в кімнаті"

Мета. Виявлення здібностей дитини до перетворення "нереального" в "реальне" в контексті заданої ситуації шляхом усунення невідповідності.

Матеріал. Картинка із зображенням кімнати, в якій знаходиться людина і сонце; олівець.

Методика "Доладна картинка"

Мета. Визначення вміння зберегти цілісний контекст зображення в ситуації його руйнування.

Матеріал. Картонна картинка, що складається, із зображенням качки, що має чотири згини (розмір 10 * 15 см).

Методика "Як врятувати зайчика"

Мета. Оцінка здатності і перетворення завдання на вибір в завдання на перетворення в умовах перенесення властивостей знайомого предмету в нову ситуацію.

Матеріал. Фігурка зайчика, блюдце, відерце, дерев'яна паличка. здута повітряна кулька, аркуш паперу.

Методика "Дощечка"

Мета. Оцінка здібності до експериментування з об'єктами, що перетворюються.

Матеріал. Дерев'яна дощечка, що є з'єднанням на петлях чотирьох дрібніших квадратних ланок (розмір кожної ланки 15*15 см).

комунікативна, яка вимагає від педагога навичок міжособової взаємодії з дітьми в процесі їх спільної творчої діяльності, що виявляються в умінні бути завжди доброзичливим, тактовним, привітним і ввічливим;

спонукальна, направлена на уміння порушувати творчий інтерес і фантазію дітей, спонукати їх до активності і перетворення. Велике зацікавлення викликають у дітей ігри на розвиток асоціативного та діалектичного мислення.

Мета наведених ігор - дати поштовх до фантазування, допомогти у створенні творчих продуктів.

Перетворюючий характер творчої діяльності дитини у виховно-освітньому процесі дозволяє їй побачити результати своєї участі в ній, оскільки ця діяльність направлена на активне оперування знаннями і на збагачення новими засобами для отримання вищих результатів. Ця характеристика діяльності володіє не тільки зовнішніми, але і внутрішніми стимулами розвитку, зміцнюючими прояви творчої активності як мотиву творчої діяльності.

Гра "Що на що схоже"

3-4 дитини (відгадники) виходять за двері, а останні учасники гри домовляються, який предмет порівнюватиметься. Відгадники заходять і ведучий починає: "Те, що я загадав схоже на" і дає слово тому, хто перший знайшов порівняння і підняв руку: Наприклад, бант може бути асоційований з квіткою, з метеликом, гвинтом вертольота, з цифрою "8", яка лежить на боці. Дитина яка відгадала вибирає нових дітей які будуть відгадувати і пропонує наступний предмет для асоціації.

"Чарівні плями "

Перед грою виготовляють декілька плям: на середину аркуша виливається трішки чорнила або туші і аркуш складають навпіл. Потім аркуш розгортають і тепер можна грати. Учасники по черзі говорять, який предмет вони бачать в плямі або її окремих частинах. Виграє той, хто назве більше предметів.

Гра "Добре - Погано"

Для гри вибирається об'єкт байдужий дитині, тобто не викликаючий у неї стійких асоціацій, не пов'язаний для неї з конкретними людьми і що не породжує емоцій. Дитяті пропонується проаналізувати даний об'єкт (предмет) і назвати його якості з точки зору дитини позитивні і негативні. Необхідно назвати хоч би по одному разу, що в пропонованому об'єкті погано, а що добре, що подобається і не подобається, що зручно і не зручно. Наприклад: олівець.

Подобається, що червоний. Не подобається, що тонкий.

Добре, що він довгий; погано, що він гостро заточений - можна уколотися.

Зручно тримати в руці, але незручно носити в кишені - ламається.

Розгляду може бути піддано і конкретна властивість предмету. Наприклад, добре, що олівець довгий - може слугувати вказівкою, але погано, що не входить в пенал.

Варіант 2. Для гри пропонується об'єкт, що має для дитини конкретну соціальну значущість або що викликає у неї стійкі позитивні або негативні емоції, що наводить до однозначної суб'єктивної оцінки (цукерки - добре, ліки - погано). Обговорення йде також як і у варіанті 1.

Гра "Теремок"

Дітям роздаються картинки різних предметів: гармошки, ложки, каструлі і так далі. Хтось сидить в "теремку" (наприклад, дитина з малюнком гітари). Наступна дитина проситься в теремок, але може потрапити туди, лише якщо скаже, чим предмет на її картинці схожий на предмет господаря. Якщо проситься дитина з гармошкою, то в обох на картинці намальований музичний інструмент.

"Збери фігурки"

Дитині дається набір вирізаних з щільного картону невеликих фігурок: кругів, квадратів, трикутників і так далі (приблизно 5-7 фігурок). Заздалегідь виготовляються 5-6 картинок із зображенням різних предметів, які можна скласти з цих фігурок: собачка, будиночок, машина. Дитині показують картинку, а вона складає намальований на ній предмет зі своїх фігурок. Предмети на картинках мають бути намальовані так, щоб дитя бачило, яка з фігурок де стоїть, тобто малюнок має бути розчленований на деталі. Метою наведених ігор - дати поштовх до фантазування допомогти у створенні творчих продуктів.

Таким чином, розвиток творчої особистості дошкільника в умовах дошкільної освітньої установи можливий завдяки створенню розвиваючого середовища, що сприяє перетворенню спонтанної і

безпосередньої активності дитини на опосередковану культурну поведінку, в творчу діяльність (Л.С. Виготський) і готовності педагога, що виявляється в забезпеченні умов для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості і пошуку нових, творчих рішень.

Література

- Березіна В.Г., Вікентьев І.Л, Модестов С.Ю. Дитинство творчої особистості. - СПб., 1994.
- Багате С., Ньюкалов В. Розвиток творчого мислення (ТРІЗ в дитячому саду) // Дошкільне виховання. - 1994. - №1. - С. 17-19.
- Венгер Н.Ю. Дорога до розвитку творчості // Дошкільне виховання. - 1982. - №11. - С. 32-38.
- Веракса Н.Е. Діалектичне мислення і творчість // Питання психології. - 1990. - №4. - С. 5-9.
- Виготський Л.С. Уява і творчість в дошкільному віці. - СПб., 1997.
- Ендовіцкая Т. Про розвиток творчих здібностей // Дошкільне виховання. - 1967. - №12. - С. 73-75.
- Ефремов В.І. Творче виховання і освіта дітей на базі ДНЗ. - Пенза, 2001.
- Крилов Е. Школа творчої особистості // Дошкільне виховання. - 1992. - №№ 7, 8. - С. 11-20.
- Кудрявцев С., Синельников В. Дитина - дошкільник: новий підхід до діагностики творчих здібностей. - 1995. - № 9. - С. 52-59, № 10. - С. 62-69.
- Льовін В.А. Виховання творчості. - Томськ, 1993.
- Лук А.Н. Психологія творчості. - М., 1978.
- Мурашковська І.Н. Коли я стану чарівником. - Рига, 1994.
- Прохорова Л. Розвиваємо творчу активність дошкільників // Дошкільне виховання. - 1996. - №5.-С. 21-27.

Koshel' A.P., Koshel' V.M.

DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILD CREATIVE PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF PEE

The article the problem of development of personality and its display is examined in creative activity. Authors light up basic questions which are directed on the exposure of pedagogical terms of valuable development of creative personality of preschool child due to creation of developing environment in the conditions of preschool educational establishment.

Keywords: Creative development, creative activity, developing environment.